

Ольга Зигрій,

кандидатка економічних наук, доцентка,
доцентка кафедри цивільного права і процесу
Західноукраїнського національного
університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7092-5306>

Ірина Ятчишина,

здобувачка вищої освіти Західноукраїнського
національного університету

Наталія Чижовська,

здобувачка вищої освіти Західноукраїнського
національного університету

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Стаття присвячена дослідженню основних змін, які відбулися у чинному земельному законодавстві України із початку повномасштабного вторгнення російських збройних сил. Проаналізовано зміни у правилах регулювання земельних відносин на час війни. З'ясовано як здійснюється передання земельних ділянок в оренду, приватизацію та примусове відчуження у формі конфіскації та реквізиції та проаналізовано порядок визначення шкоди та збитків, завданих державою-агресором земельному фонду України.

Ключові слова: земельні відносини, законодавство, оренда, суборенда, приватизація, конфіскація, реквізиція.

Zyhrii O., Yatchyshyna I., Chyzhovska N.

Features of the regulation of land relations during the state of martial

In the article, the authors submit the main changes to the current land legislation of Ukraine since the beginning of a full-scale invasion of the russian armed forces.

The article deals with the novellas, in particular: Law No. 2145-IX «On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Creation of Conditions for Food Security in Martial Status» of April 7, 2022; Law No. 2247-IX «On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on the Peculiarities of Regulation of Land Relations in Martial Status» of June 9, 2022.

The conditions and requirements for the formation of new land plots and documentation during the war are revealed; The rights of tenants of agricultural land during hostilities are explained; Changes in the rules of regulation of land relations are currently analyzed. Explained: system of change of purpose of land plots; lease of state and communal property for placement of production capacity of enterprises evacuated from the war zone; The simplified procedure for renting free land plots of state and communal property of agricultural purposes used for conducting commodity agricultural production is investigated. The procedure for leasing, privatization and compulsory alienation of such a plot in the form of confiscation and requisition was determined, the procedure for determining the damage and losses caused by the aggressor state, the land fund of Ukraine is analyzed. The systematic legislation on regulation of land relations in the conditions of martial law and the possibility of simplification to ensure the functioning of the economy and the accelerated restoration of infrastructure of Ukraine is revealed.

Keywords: land relations, legislation, sublease, privatization, confiscation, requisition.

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення на нашу територію 24 лютого 2022 року завжди змінило хід історії сучасної України. Безумовно, це складний для усіх час і реалії, у яких опинилась наша країна повсякчасно вимагають прийняття непростих рішень. Для забезпечення функціонування держави в умовах воєнного стану та мінімізації кризових явищ у різних сферах суспільних відносин, було

внесено чимало законодавчих змін. Не залишилась поза увагою і сфера земельних відносин. Земля в нашій державі є найбільшою цінністю, тому що вона є вихідним фактором виробництва та запорукою економічного розвитку. Зважаючи на це, в умовах воєнного стану врегулювання земельних відносин відіграє важливу роль, оскільки від цього залежить безпека не лише земельної та аграрної сфер, а й усієї країни в цілому, що і зумовило актуальність теми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Врегулювання земельних відносин під час воєнного стану, який і досі триває на території нашої держави, все ще відбувається. Питання дотримання, реалізації, ефективного забезпечення та захисту земельних відносин неодноразово досліджувалися багатьма ученими, зокрема: В. І. Андрейцевою, Г. І. Балюк, М. І. Васильєвою, О. В. Зигрій, С. М. Кравченко, М. В. Красновою, К. В. Медведевою, Т. В. Морозовською, В. В. Носік, С. Р. Тагієвою та ін.

Метою дослідження є аналіз основних змін, які відбулися у чинному земельному законодавстві України із початком повномасштабного вторгнення російських збройних сил.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до статті 1 Земельного кодексу України земля — це основне національне багатство, яка є під особливою охороною держави [2]. Регулювання земельних відносин, які являють собою відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею, є одним із найбільш нагальних та важливих питань у нашій державі.

Російські загарбники, окрім найціннішого — життя та здоров'я людей, намагаються стерти із лиця землі усе, що навколо нас, тим самим, забруднюючи ґрунти; відбувається порушення ландшафтів, природоохоронних об'єктів, що і стало темою нашого дослідження [7; 8; 9; 13; 14].

Нова реальність умов воєнного стану вимагала серйозних і стрімких трансформацій у чинному законодавстві задля ефективного регулювання ним суспільних відносин. Винятком не стала і сфера земельного права. 7 квітня 2022 року в Україні набрав чинності закон № 2145-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану».

Метою даного закону є удосконалення окремих процедур та спрощення порядку набуття прав користування сільськогосподарськими землями в умовах воєнного стану задля їх ефективного використання для ведення товарного сільськогосподарського виробництва та забезпечення продовольчої безпеки нашої держави.

Зокрема, на підставі Закону № 2145-IX було поновлено низку договорів, які стосувались оренди, суборенди, емфітевзису, суперфіцію та земельного сервітуту земельних ділянок, строк користування щодо яких закінчився після введення воєнного стану, а також щодо земельних ділянок сільськогосподарського призначення як державної, так і комунальної власності, не витребуваних та нерозподілених земельних ділянок, земельних ділянок, які знаходяться у приватній власності [4].

Також на підставі Закону № 2145-IX визначено умови та вимоги щодо порядку формування нових земельних ділянок та документації, на підставі якої здійснюється таке формування, умови щодо зберігання такої документації. Зокрема, зараз, щоб сформувати земельну ділянку з метою передачі її в оренду, не потрібно вносити відомості про таку земельну ділянку до Державного земельного кадастру (державної реєстрації) та присвоювати їй кадастровий номер. Таке формування здійснюється на підставі технічної документації із землеустрою з інвентаризації землі, що повинна затверджуватися цим органом та розроблятися за відповідним рішенням органу, що уповноважений передати земельну ділянку в оренду. При цьому така технічна документація не може передбачати поділ чи об'єднання земельних ділянок.

Окрім того, законодавець встановлює право орендаря, суборендаря земель сільськогосподарського призначення будь-якої форми з правом передати своє право оренди чи суборенди іншій особі з метою користування земельною ділянкою на строк до одного року. Такий перехід можливий без згоди власника земельної ділянки на підставі договору (письмового) про передачу права землекористування між землекористувачем та правонабувачем. Відповідний договір укладається в електронній формі і підлягає державній реєстрації. Про таку передачу права оренди або ж суборенди особі, якій його передали, повинно надійти повідомлення від орендодавця, а у разі передачі права суборенди – орендаря. Дане повідомлення повинно здійснюватись письмово та протягом п'яти днів з дня державної реєстрації договору про передачу права землекористування. А щодо книги реєстрації землеволодінь і землекористувань, то під час воєнного стану вона повинна вестись районною військовою адміністрацією в електронній та паперовій формах [4].

9 червня 2022 року набрав чинності Закон України № 2247-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану», який змінив правила регулювання земельних відносин на час війни.

Мета закону № 2247-IX полягала насамперед у запровадженні спеціальних правил щодо володіння, користування та розпоряджання землею, що мали б забезпечити найбільш невідкладні та значущі потреби у земельних ділянках суб'єктів, які мають вагоме значення для національної економіки, аграрного сектору та громадян України в умовах воєнного стану. Крім того, метою цього закону є встановлення спрощеної системи встановлення та зміну цільового призначення земельних ділянок, а також надання в оренду земель державної й комунальної власності для розміщення виробничих потужностей релокованих підприємств; створювати пункти тимчасового розміщення внутрішньо переміщених осіб; ведення виробництва с/г продукції; стабільної роботи систем газотранспортування та газорозподілення, водопостачання та водовідведення, теплогенерації, електронних комунікацій тощо.

Так, задля оперативного розміщення виробничих потужностей підприємств, які перемістились з зони бойових дій, законодавець дозволив передавати земельні ділянки державної, комунальної власності в оренду таким підприємствам без проведення земельних торгів. Аналогічне право надається товарному сільськогосподарському виробництву та будівництву мереж газорозподільних, електропостачання, водопостачання, каналізаційних мереж, теплопровідних, об'єктів магістральних газопроводів, електронних засобів зв'язку, розміщення морських портів [3].

Усі інші категорії земель передаються в оренду та продаються за правилами проведення земельних торгів, окреслених у Земельному кодексі України та Постанові Кабінету Міністрів України №1013 від 22.09.2022 р.

При цьому критерії і порядок визначення фізичних та юридичних осіб, яким може надаватися право на оренду ділянки однієї із форми власності, окрім приватної без проведення земельних аукціонів для розміщення виробничих потужностей підприємств, які були змушені покинути свої місця фактичного перебування із зони бойових дій, у Законі не визначений, а повинен затверджуватися Кабінетом Міністрів України. Перелік ж осіб та підприємств, яким надається таке право, визначається спільним рішенням обласних військових адміністрацій.

Щодо спрощеного порядку оренди вільних земельних ділянок державної та комунальної власності сільськогосподарського призначення, що використовуються для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, то істотними умовами такої оренди є те, що:

– по-перше, розмір плати за таку оренду не може бути більшим ніж 8 відсотків нормативної грошової оцінки такої земельної ділянки;

– по-друге, у такому разі орендареві не компенсуються витрати, які він поніс на покращення властивостей земельної ділянки, укладення договору оренди землі з використанням переважного права орендаря на новий строк, продовження договору оренди землі, передачу землі в суборенду, будівництво на такій землі, на висадження багаторічних насаджень, зміну її цільового призначення тощо;

– по-третє, строк оренди повинен тривати один рік;

– по-четверте, форма договору такої оренди має бути електронна і укладається він із використанням кваліфікованих електронних підписів;

– по-п'яте, замість реєстрації права оренди здійснюється реєстрація самого договору оренди земельної ділянки, змін до нього та його розірвання. Проводить таку реєстрацію районна військова адміністрація і відповідно право оренди земельної ділянки виникає з дня, коли відбулася державна реєстрація договору оренди земельної ділянки [4].

Як зазначає Вергелес О. А., проблемними моментами оренди землі для ведення товарного сільськогосподарського виробництва є те, що Перехідними положеннями чітко не вказано, хто є орендодавцем таких земель, а також що робити у випадку, коли звернулося декілька охочих для отримання земельної ділянки в оренду, адже земельні торги для отримання такої землі не проводяться. Так, у випадку, коли кілька людей претендують на отримання земельної ділянки, орендодавцям рекомендується надавати перевагу тим, хто перший звернувся за укладенням договору. А щодо того, хто є орендодавцями даних земель, то відповідно до ст. 122 Земельного кодексу України можна зробити висновок, що розпорядниками комунальних земель є органи місцевого самоврядування, а державних – Державна служба України з геодезії, картографії та кадастру [1].

Не можна також оминати і того, що було вирішено проблему зі зміною цільового призначення земельної ділянки у разі передачі земель сільськогосподарського призначення для товарного сільськогосподарського виробництва. Як влучно зауважила Рубленко А. така передача тепер може здійснюватися без зміни цільового призначення. Тобто землі запасу, земельні ділянки для ведення фермерського господар-

ства, ведення особистого селянського господарства можна передавати в оренду без зміни цільового призначення [11].

Безумовно, одними із найважливіших нововведень стали зміни щодо функціонування в умовах воєнного стану Державного земельного кадастру. Зокрема, Держгеокадастру України було надано повноваження щодо призупинення та відновлення функціонування Державного земельного кадастру.

Сьогодні робота Державного земельного кадастру відновлена, однак, існує ряд особливостей, які встановив Уряд щодо внесення відомостей до нього, а також порядок їх оприлюднення і користування. Так, територіальним громадам сіл, селищ, міст надано можливість передавати в оренду земельні ділянки, надані територіальній громаді у комунальну власність, без необхідності державної реєстрації права власності на такі ділянки [11].

Актуальним у теперішній час є питання приватизація, а також примусове припинення права власності на земельну ділянку в умовах воєнного стану.

Під час дії воєнного стану в Україні забороняється безоплатна передача земельних ділянок державної та комунальної власності у приватну власність. Більше того, в умовах особливого правового режиму діє заборона на надання дозволів на розроблення документації із землеустрою для приватизації.

Відповідно до ст. 41 Конституції України, право приватної власності виступає як непорушне право. Проте в окремих випадках даний принцип може бути порушено, а саме: під час введення воєнного стану на певній території; з мотивів суспільної необхідності у припиненні права приватної власності; за наявності у законодавстві визначеного порядку такого припинення; з попереднім чи наступним повним відшкодування вартості земельної ділянки [6].

Відповідно до статті 140 Земельного кодексу України, підставами припинення права власності на земельну ділянку є її відчуження з мотивів суспільної необхідності, передача для суспільних потреб, а також конфіскація за рішенням суду [2].

Конфіскація як підстава примусового припинення права власності на земельну ділянку передбачена ст. 148 ЗК України, де визначено, що земельна ділянка може бути конфіскована лише за рішенням суду у випадках, межах та порядку, які встановлені у законі [2].

Конфіскація земельної ділянки як примусова міра позбавлення права власності відноситься до похідних способів виникнення права державної власності, бо разом із майном до держави переходять всі права та обов'язки, що з ним пов'язані. Ми вважаємо, що конфіскація є підставою припинення права власності фізичної особи на майно і може бути застосована як санкція за скоєний воєнний злочин.

Конфіскація земельної ділянки розглядається як примусове безоплатне вилучення у власність держави земельної ділянки, як санкція за злочин або цивільне чи адміністративне правопорушення. Для забезпечення гарантій дотримання прав громадян в умовах воєнного стану у законодавстві необхідно чітко зазначити, за які саме злочини чи правопорушення суд може ухвалити рішення про конфіскацію земельної ділянки на користь держави як додаткову чи основну міру покарання або позбавлення права на землю.

Реквізиція як примусове відчуження об'єктів права приватної власності допускається виключно в умовах воєнного стану, який запроваджується в Україні відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Реквізиція передбачає примусове відчуження у власника земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності та з повним відшкодуванням її вартості. Тобто провідною метою реквізиції земельної ділянки є забезпечення здоров'я громадян та їх безпеки, сталого функціонування національної економіки, органів державної влади й органів місцевого самоврядування, що зумовлено суспільною необхідністю держави та має узгоджуватись із введенням воєнного режиму.

Відповідно до Закону України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» примусове відчуження земельної ділянки є формою реквізиції і має такі ознаки: оголошення правового режиму воєнного стану, прийняття рішення про примусове відчуження земельної ділянки уповноваженим органом, повне та/або наступне відшкодування вартості земельної ділянки [10].

Уже понад рік український народ продовжує героїчно протистояти військовій агресії росії. За цей час український агросектор піддався значним збиткам у земельних, економічних, виробничих, технічних та людських ресурсах. За деякими даними станом на 17 червня 2022 року через війну загальні збитки в сільському господарстві України досягли 4,3 млрд. дол. США [11].

21 березня 2022 року вступила в дію Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії російської федерації». Вона встановила основні показники для оцінки втрат земельного фонду, що включають в себе істотні ви-

трати на рекультивацию земельних ділянок, котрі зазнали порушень внаслідок бойових дій, огорож, будівництва, облаштування й утримання інженерно-технічних та фортифікаційних споруд, прикордонних знаків і просік, комунікацій з облаштуванням державного кордону; витрати на відновлення меліоративних площ та витрати на розмінування; завдані збитки землекористувачам земельних ділянок сільськогосподарського призначення [5].

Висновки. За час дії воєнного стану на території нашої держави законодавство, яке регулює земельні відносини неодноразово зазнавало змін. Деякі введені на початку особливого правового режиму обмеження законодавець пом'якшив, а для інших правовідносин, які через війну зазнали змін або ж які виникли через війну – передбачив нове регулювання.

Як бачимо, законодавець системно підійшов до врегулювання земельних відносин в умовах воєнного стану, передбачивши як чимало спрощень для забезпечення функціонування аграрного сектору економіки й прискореного відновлення інфраструктури України, так і чимало суттєвих обмежень.

Водночас, метою таких обмежень є мінімізація зловживань, які могли б значно зрости в умовах воєнного стану при відсутності належного контролю. Сподіваємось, що незручності, які виникли внаслідок вимушено встановлених обмежень, як і воєнний стан, істуватимуть ще недовго, а закладена регулятивна основа з відновлення України дасть можливість пришвидшити ліквідацію наслідків війни.

Список використаних джерел

1. Вергелес О. А. Законодавчі зміни щодо відносин користування земельними ділянками в період дії воєнного стану. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття* : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф., м. Одеса, 17 червн. 2022 р. С. 918-921.
2. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III : станом на 10 жовт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 12.11.2022).
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 12.05.2022 р. №2247-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2247-IX#Text> (дата звернення: 31.10.2022).
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану: Закон України від 24.03.2022 р. № 2145-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#n> (дата звернення: 31.10.2022).
5. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії російської федерації: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 326: станом на 30.08.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.11.2022).
6. Конституція України: Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 06.11.2022).
7. Зигрій О., Бутрин-Бока Н. Особливості запровадження ринку землі в Україні: юридичний аспект. *Право-ua*. 2021. № 1. Ст. 136-142.
8. Зигрій О., Кійко К., Мацух С. Інтерпретації та захист екологічних прав людини: міжнародні стандарти та українські реалії. *Актуальні проблеми правознавства*. 2022. Випуск 1 (29). С. 55-62.
9. Зигрій О., Ковальчук Ю. Деретуляція у сфері правового регулювання земельних відносин або нова «земельна конст итуція». *Актуальні проблеми правознавства*. 2021. Вип. 2. С. 136-141.
10. Настіна О. Підстави примусового припинення права власності на землю в умовах правового режиму воєнного стану в Україні. *Право України*. 2022. С. 101-115.
11. Редька Р. Закони, що регулюють відшкодування шкоди завданої земельним ділянкам внаслідок військової агресії росії. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/zakoni-so-reguluut-vidskoduvanna-skodizavdanoi-zemelnim-dilankam-vnaslidok-vijskovoii-agresii-rosii> (дата звернення: 06.11.2022).
12. Рубленко А. Земельні відносини в умовах воєнного стану. *Регулювання приватно-правових відносин в умовах воєнного стану в Україні*: матеріали міжвузівської наук.-практ. конф., м. Київ, 29 верес. 2022 р. С. 164-165.
13. Zyhrii O., Kovalchuk Yu. Legal Basis of Land Market Regulation in Modern Ukraine. *Eurasian Academic Research Journal*. 2018. No 2. pp. 22-27.
14. Zyhrii O. Правові засади становлення та особливості функціонування ринку землі в умовах викликів глобалізації. *Globalizacja droga ku przyszlosci / redakcja* : dr Malgorzata Koleska ks. prof. dr hab. Jan Zimny, Stalowa Wola, 2017. st. 297-314.

References

1. Verheles, O. (2022). Zakonodavchi zminy shchodo vidnosyn korystuvannia zemelnymy diliankamy v period dii voiennoho stanu [Legislative changes regarding land use relations during martial law]. *Yevropeiskyi vybir Ukrainy, rozvytok nauky ta natsionalna bezpeka v realiiakh masshtabnoi viiskovoi ahresii ta hlobalnykh vyklykiv XXI st. – Yevropeiskyi vybir Ukrainy, rozvytok nauky ta natsionalna bezpeka v realiiakh masshtabnoi viiskovoi ahresii ta hlobalnykh vyklykiv XXI st.* Mizhnar.nauk.-prakt. konf., Odesa., 17.06.2022, 918–921 [in Ukrainian].
2. Zemelnyi kodeks Ukrainy [Land Code of Ukraine] (2002). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* - [in Ukrainian].
3. *Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo osoblyvostei rehuliuвання zemelnykh vidnosyn v umovakh voiennoho stanu [On the introduction of changes to some legislative acts of Ukraine regarding the peculiarities of the regulation of land relations under martial law]:* Zakon Ukrainy vid 12.05.2022. №2247-IX. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2247-IX#Text> [in Ukrainian].
4. *Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo stvorennia umov dlia zabezpechennia prodovolchoi bezpeky v umovakh voiennoho stanu [On making changes to some legislative acts of Ukraine regarding the creation of conditions for ensuring food security under martial law]:* Zakon Ukrainy vid 24.03.2022. №2145-IX. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#n> [in Ukrainian].
5. *Pro zatverdzhennia Poriadku vyznachennia shkody ta zbytkiv, zavdanykh Ukraini vnaslidok zbroinoi ahresii rosiiskoi federatsii [On the approval of the Procedure for determining damage and losses caused to Ukraine as a result of the armed aggression of the Russian Federation]:* Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20.03.2022 r. № 326: stanom na 30.08.2022. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
6. *Konstitutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 r. [The Constitution of Ukraine of June 28, 1996].* Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
7. Zyhrii, O. & Butryn-Boka, N. (2021). Osoblyvosti zaprovadzhennia rynku zemli v Ukraini: yurydychnyi aspekt [Peculiarities of introduction of the land market in Ukraine: legal aspect]. *Pravo-ua*, 1, 136-142 .
8. Kiiko, K. & Matsuk, S. (2022). *Interpretatsii ta zakhyst ekolohichnykh prav liudyny: mizhnarodni standarty ta ukraïnski realii [Interpretations and Protection of Environmental Human Rights: International Standards and Ukrainian Realities]. Aktualni problemy pravoznavstva – Actual problems of jurisprudence, 1 (29), 55-62.* Retrieved from <http://app.wunu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/1-2022-1.pdf> [in Ukrainian].
9. Zyhrii, O. & Kovalchuk, Yu. (2021). Derehuliatstsia u sferi pravovoho rehuliuвання zemelnykh vidnosyn abo nova «zemelna konstytutsiia» [Deregulation in the field of legal regulation of land relations or the new «land constitution»]. *Aktualni problemy pravoznavstva – Actual problems of jurisprudence, 2, 136-141* [in Ukrainian].
10. Nastina, O. (2022). Pidstavy prymusovoho prypynennia prava vlasnosti na zemliu v umovakh pravovoho rezhyму voiennoho stanu v Ukraini [Pidstavy prymusovoho prypynennia prava vlasnosti na zemliu v umovakh pravovoho rezhyму voiennoho stanu v Ukraini]. *Pravo Ukrainy – Law of Ukraine*, 101-115 [in Ukrainian].
11. Redka, R. *Shkody zavdanoi zemelnym diliankam vnaslidok viiskovoi ahresii rosii [Laws regulating compensation for damage caused to land plots as a result of Russia's military aggression.].* Retrieved from <https://agravery.com/uk/posts/show/zakoni-so-reguluut-vidskoduvanna-skodi-zavdanoi-zemelnim-dilankam-vnaslidok-vijskovoi-agresii-rosii> [in Ukrainian].
12. Rublenko, A. (2022). Zemelni vidnosyny v umovakh voiennoho stanu [Land relations under martial law]. *Rehuliuвання pryvatno-pravovykh vidnosyn v umovakh voiennoho stanu v Ukraini – Regulation of private-law relations in the conditions of martial law in Ukraine: materialy mizhvuzivskoi nauk.-prakt. konf., m. Kyiv, 29.09.2022, 164-165* [in Ukrainian].
13. Zyhrii, O. & Kovalchuk, Yu. (2018). Legal Basis of Land Market Regulation in Modern Ukraine. *Eurasian Academic Research Journal, 2, 22-27* [in English].
14. Zyhrii, O. (2017). Pravovi zasady stanovlennia ta osoblyvosti funktsionuvannia rynku zemli v umovakh vyklykiv hlobalizatsii [Legal foundations of the establishment and peculiarities of the functioning of the land market under the challenges of globalization] / *Globalizacja droga ku przyszlosci / redakcja : dr Malgorzata Koleska ks. prof. dr hab. Jan Zimny, Stalowa Wola, st. 297-314* [in English].

Стаття надійшла до редакції 13.02.2023